

فصل پنجم

دیپلماسی هسته‌ای

تلاش برای تداوم پیشرفت (۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹)



**نخستین سوخت
۲۰ درصد تولید شده
در داخل کشور،
بهمن ۱۳۹۰ در
رآکتور پنج مگاواتی
تهران بارگذاری
شد. این سوخت
در مجتمع سوخت
رآکتورهای هسته‌ای
اصفهان تولید و
پس از طی مراحل
فنی و رعایت
استانداردهای
ایمنی، زیر نظر
مرکز نظام ایمنی
هسته‌ای کشور
جهت بهره‌برداری به
رآکتور تهران وارد و
بارگذاری شد**

ماده ۱. در راستای تأمین شروط ۹ گانه مقام معظم رهبری درخصوص توافق هسته‌ای، سازمان انرژی اتمی ایران موظف است بلافاصله پس از تصویب این قانون، در راستای مصارف صلح‌آمیز نسبت به تولید اورانیوم با غنای ۲۰ درصد اقدام و سالانه به میزان حداقل ۱۲۰ کیلوگرم آن را در داخل کشور ذخیره کند. همچنین سازمان پیش‌گفته موظف است نیاز کشور برای مصارف صلح‌آمیز به اورانیوم با غنای بالای ۲۰ درصد را به‌طور کامل و بدون تأخیر تأمین کند. ماده ۲. در اجرای بند (۳) قانون اقدام متناسب و متقابل دولت جمهوری اسلامی ایران در اجرای برجام مصوب ۱۳۹۴/۰۷/۲۱ و در راستای تحقق ظرفیت ۱۹۰ هزار سو غنی‌سازی، سازمان انرژی اتمی ایران، مکلف است بلافاصله پس از تصویب این قانون، ظرفیت غنی‌سازی و تولید اورانیوم غنی‌سازی شده با سطح غنای متناسب هر یک از مصارف صلح‌آمیز کشور را، به میزان ماهانه حداقل ۵۰۰ کیلوگرم افزایش دهد و نسبت به نگهداری و انباشت مواد غنی‌شده در کشور اقدام کند.

ماده ۳. برای تحقق هدف مندرج در ماده (۲)، سازمان انرژی اتمی ایران مکلف است حداکثر ظرف مدت سه ماه پس از تصویب این قانون عملیات نصب، تزریق گاز، غنی‌سازی و ذخیره‌سازی مواد را تا درجه غنای مورد نیاز، با حداقل ۱۰۰۰ دستگاه ماشین‌های نسل دوم پیشرفته (IR2m) آغاز کند و همچنین در همین بازه زمانی، عملیات غنی‌سازی و تحقیق و توسعه با ماشین‌های نسل ششم (IR6) را با حداقل ۱۶۴ ماشین از این نوع آغاز کرده و آن را ظرف مدت یک سال پس از تصویب این قانون به ۱۰۰۰ دستگاه ماشین توسعه دهد.

تبصره: سازمان انرژی اتمی ایران مکلف است برای انتخاب و تعیین مکان نصب و استقرار ماشین‌های پیش‌گفته، استانداردهای سازمان پدافند غیرعامل را اخذ و اجرا کند.

ماده ۴. سازمان انرژی اتمی ایران مکلف است نسبت به بهره‌برداری از کارخانه تولید اورانیوم فلزی در اصفهان، ظرف مدت پنج ماه پس از تصویب این قانون اقدام کند.

ماده ۵. سازمان انرژی اتمی ایران مکلف است، در راستای بند (۴) قانون اقدام متناسب و متقابل دولت جمهوری اسلامی ایران در اجرای برجام، همزمان با عملیات بهینه‌سازی و راه‌اندازی عامل واکنش (رآکتور) ۴۰ مگاواتی آب سنگین خنداب اراک، نسبت به طراحی یک عامل واکنش (رآکتور) آب سنگین ۴۰ مگاواتی جدید با هدف تولید همسان‌های ناپایدار (رادیوایزوتوپ) بیمارستانی با جدول زمان‌بندی اقدام کند و جدول زمان‌بندی این موضوع را ظرف مدت یک ماه پس از تصویب این قانون به اطلاع مجلس شورای اسلامی برساند.

ماده ۶. دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است در صورت عدم اجرای کامل تعهدات کشورهای متعهد از جمله کشورهای ۴+۱ (آلمان، فرانسه، انگلستان، چین و روسیه) در قبال ایران و عادی نشدن روابط کامل بانکی و عدم رفع کامل موانع صادرات و فروش کامل نفت و فراورده‌های نفتی ایران و برگشت کامل و سریع ارز منابع حاصل از فروش، دو ماه پس از لازم‌الاجرا شدن این قانون در مجلس شورای اسلامی، نظارت‌های فراتر از پادمان از جمله اجرای اوطلبانه سند (پروتکل) الحاقی را متوقف کند.

تبصره: منظور از دولت در این قانون حسب مورد قوه مجریه، هیأت وزیران و کلیه دستگاه‌های اجرایی ذی‌ربط است.

ماده ۷. چنانچه کشورهای متعهد از جمله کشورهای ۴+۱ (آلمان، فرانسه، انگلستان، چین و روسیه) نسبت به اجرای تعهدات خود و رفع کامل تحریم‌ها از جمله هسته‌ای، نظامی، حقوق بشری و امثال آن علیه جمهوری اسلامی ایران اقدام کنند، دولت موظف است گزارش دقیق اقدامات انجام‌شده را به مجلس ارائه کند. کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی و نیز کمیسیون انرژی مجلس ارزیابی خود را نسبت به این گزارش به منظور تعیین تکلیف در مجلس، به مجلس شورای اسلامی به استناد بند (۷) ماده (۴۵) قانون آیین‌نامه داخلی مجلس ارائه می‌کنند.

اما مسأله مورد توجه در این دوران، پیشرفت‌های علمی و فنی بود که در چارچوب گام‌های کاهش تعهدات، متخصصان هسته‌ای کشورمان، به آنها دست یافتند. ایران هر چند در سالیان پیش از برجام توانسته بود با مهندسی معکوس سانتریفیوژ IRI وارد باشگاه کشورهایی شود که هم توان غنی‌سازی داشتند و هم از توان ساخت ماشین غنی‌سازی برخوردار بودند؛ اما قابلیت‌های پایین این ماشین که ظرفیت غنی‌سازی معادل یک سو داشت، سبب شد تا سازمان انرژی اتمی تحقیق روی ساخت سانتریفیوژهای نسل جدید را آغاز کند و در این

مذاکرات جمهوری اسلامی ایران با قدرت‌های هسته‌ای، موسوم به ۵+۱ که از سال ۱۳۸۲ آغاز شده بود، در سال ۱۳۹۰ وارد مرحله تازه‌ای شد. آمریکایی‌ها به واسطه کشور عمان علاقه‌مندی خود را برای مذاکره مستقیم با ایران اعلام داشتند. وزارت خارجه ایران پس از کسب تکلیف از مقام معظم رهبری مدظله‌العالی با لحاظ شروط شش‌گانه معظم‌له، مذاکرات را در سطح معاونان وزیر آغاز کرد. پس از یک سال مذاکره، طرف آمریکایی برای نخستین بار موافقت بالقوه خود را با غنی‌سازی ایران اعلام نمود و حق غنی‌سازی ایران را به رسمیت شناخت. پس از این مذاکرات، یک چارچوب روشن و منظم، تعیین و در آن چگونگی اقدامات بعدی تا روی کارآمدن دولت یازدهم تثبیت شد.

به رسمیت شناختن حق غنی‌سازی ایران توسط آمریکایی‌ها، راه را برای ادامه مسیر هموار کرد و مذاکرات در سال ۱۳۹۲ در قالب برنامه جامع اقدام مشترک موسوم به «برجام» ادامه یافت. با گذشت بیش از دو سال مذاکرات فشرده و نفس‌گیر، سال ۱۳۹۴ توافق حاصل شد. طبق این توافق، حق غنی‌سازی، تولید آب سنگین، تحقیق و توسعه، اکتشاف و استخراج، ساخت نیروگاه‌های جدید و مدرن‌سازی رآکتور آب سنگین اراک برای ایران حفظ شد.

جمهوری اسلامی ایران کلیه تعهدات برجامی خود را اجرایی کرد؛ اما طرف‌های غربی با وجود تسهیل نسبی فضای ارتباطات بین‌المللی و تجاری کشور بین سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۷، مهم‌ترین هدف توافق که رفع تحریم‌های ظالمانه علیه ملت ایران بود را نادیده گرفتند و به بهانه‌های مختلف از عمل به تعهدات شانه خالی کردند.



جلسه رؤسای سازمان انرژی اتمی ایران و آمریکا

روی کارآمدن ترامپ در آمریکا و خروج از برجام، موضوع را پیچیده‌تر کرد تا جایی که ایران طی یک سال صبر راهبردی و هشت ماه روند کاهش تعهدات، در عمل نشان داد در مدت یک سال و نیم، تمامی تعهدات خود را اجرا کرده و ۱۵ گزارش آزانس بین‌المللی انرژی اتمی نیز بر این موضوع صحه گذاشتند. این در حالی بود که طرف‌های مقابل هیچ‌یک از تعهدات متقابل خود را اجرایی نکردند. از این رو، به منظور ایجاد تراز و تعادل در تعهدات، جمهوری اسلامی ایران طی پنج گام تعهدات خود را کاهش داد و در اردیبهشت ۹۸ با ارسال نامه به شورای عالی امنیت ملی، شروع به کاهش تعهدات خود کرد و به طرف‌های اروپایی نیز مهلت ۶۰ روزه داد تا به وعده‌های خود عمل کنند. ایران در راستای اقدام متقابل در احیای حقوق خود و در قالب پنج گام، تمامی تعهدات فنی خود که در چارچوب برجام به آن متعهد شده بود را کنار گذاشت که از جمله آن می‌توان به محدودیت در سطح و میزان غنی‌سازی، محدودیت در میزان ذخیره آب سنگین، محدودیت در تحقیق و توسعه و آغاز غنی‌سازی در فردو اشاره کرد. همچنین در این دوران، با تصویب قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها و صیانت از منافع ملت ایران، سازمان انرژی اتمی ملزم شد که با هدف اقدام متقابل و احیای حقوق خود موارد زیر را اجرایی کند: